

2017-02-17

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

**Remissyttrande avseende betänkande av 2014 års sexualbrottskommitté
(SOU 2016:60) *Ett starkare skydd för den sexuella integriteten*
(Ju2016/06811/L5)**

Inledande synpunkter

Malmö tingsrätt har anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande. Kommitténs förslag innebär en omfattande omarbetning av det nuvarande sjätte kapitlet i brottsbalken. Det är inte första gången en sådan översyn genomförs under senare tid. År 2005 genomfördes en omfattande reform av kapitlet och lagen ändrades även under 2013. I båda de tidigare utredningarna ställdes frågan om grunden för straffansvar skulle vara bristande samtycke, vilket också undersökts genom nu aktuellt betänkande. Tingsrätten vill betona vikten av ett långsiktigt perspektiv när ändringar i sexualbrottslagstiftningen diskuteras. En reform bör bara genomföras om det framstår som troligt att den nya lagtexten kommer kunna stå sig över lång tid utan större förändringar.

Införandet av en samtyckesbaserad lagstiftning

Kommitténs lagförslag innebär att gränsen mellan en straffbar och straffri gärning ska avgöras utifrån om en önskan att medverka frivilligt har uttryckts eller inte, till skillnad från i dag då det avgörande är om en handling framtvingsats genom något medel eller ett utnyttjande av någons utsatta situation. Tingsrätten konstaterar att en sådan reglering möjligen skulle kunna få nor-

mativa effekter som är önskvärda i samhället. Den skulle dock även kunna få vissa negativa följder.

Kommittén föreslår inga formkrav för hur en frivillighet ska komma till uttryck, vilket tingsrätten finner rimligt då en sådan lösning skulle framstå som verklighetsfrämmande. Prövningen av om målsäganden uttryckt frivillighet eller inte kommer dock innebära att huvudförhandlingen fokuserar på hur målsäganden agerat och hur den tilltalade uppfattat situationen. Detta kommer troligtvis medföra ett ökat fokus på målsäganden. Vidare finns en risk för att det i en prövning av om frivillighet uttryckts eller inte tas upp frågor gällande vad som kan anses vara ett normalt sexuellt beteende.

Förslaget skulle också medföra att det under en inte alltför obetydlig framtid, tills Högsta domstolen i ett tillräckligt antal avgöranden kunnat konstatera vad som krävs för att ett uttryck för frivillighet ska vara giltigt, kommer att råda osäkerhet kring var gränsen mellan en straffbar och en straffri gärning går. Det senare är svårförenligt med legalitetsprincipen och principerna om förutsägbarhet och rättsäkerhet.

För att en straffrättslig lagstiftning ska fylla sitt syfte måste den utformas så, att det som är straffbart också kan bevisas och lagföras. Annars riskerar lagstiftningen att förlora i trovärdighet och legitimitet. Det är tingsrättens uppfattning att de bevissvårigheter som redan i dag förekommer i mål av förevarande slag sannolikt kommer att öka med den föreslagna lagstiftningen.

Kommittén har efter en genomgång av praxis konstaterat att det straffrättsliga skyddet för den sexuella integriteten, enligt den nuvarande lagstiftningen, förefaller heltäckande på så sätt att straffvärda kränkningar av den sexuella integriteten också är straffbara när de begåtts uppsåtligen. Kommittén framhåller därför att det bör krävas ett påtagligt behov och goda skäl för att genomföra mer övergripande förändringar i lagstiftningen. Tingsrätten instämmer i detta och i det regeringen uttalade i samband med 2013 års ändringar, nämligen att om en helt ny regleringsmodell ska väljas måste det krävas att en sådan modell framstår som klart bättre än den nuvarande. Det som förefaller

vara allmänhetens största kritik mot den nuvarande lagstiftningen, bevissvårigheterna gällande den tilltalades uppsåt, kommer dessutom med största sannolikhet att kvarstå även med den föreslagna regleringen med undantag för vissa situationer när målsäganden varit helt passiv. Kommittén har också påpekat att en samtyckesbaserad lagstiftning antagligen inte kommer att leda till fler fällande domar. Eftersom ett införande av en sådan reglering antagligen kommer att leda till höjda förväntningar från allmänheten gällande fler lagföringar av straffvärda fall kan ett införande komma att urholka allmänhetens förtroende för rättsväsendet.

Malmö tingsrätt anser därför att det inte är motiverat att genomföra en så genomgripande förändring av sexualbrottslagstiftningen som kommittén föreslår.

Våldtäktsbegreppet

Kommittén föreslår i avsnitt 5.4 att ordet våldtäkt ska ersättas med begreppet sexuellt övergrepp. Tingsrätten har i och för sig inte något emot ett sådant byte. Även enligt gällande lagstiftning straffbeläggs som våldtäkt gärningar som inte innehåller våld. Det bör dock övervägas om det är motiverat att ändra brottsbeteckning om kravet på ett uttryck för frivillighet inte införs, jämför ovan.

Samlagsbegreppet

I avsnitt 5.5.4 uttalar kommittén att begreppet samlag bör omdefinieras till att även innefatta sexuella handlingar mellan personer av samma kön. Tingsrätten har i sig inga invändningar mot en sådan förändring av begreppet. Det framstår dock som onödigt komplicerat lagtekniskt att ha en definition av samlag i bestämmelsen om samlag med avkomling och en annan definition i resten av kapitel sex. Omdefinieringen bör därför gälla för hela kapitel sex och tydligt framgå av lag.

Sexualbrott utan kroppslig beröring

Malmö tingsrätt tillstyrker kommitténs förslag i avsnitt 5.6 gällande sexualbrott som sker utan kroppslig beröring från gärningsmannens sida, t.ex. på Internet. Kommitténs förslag innebär dock att det straffbara handlandet helt

utförs av målsäganden. Enligt tingsrättens mening bör bestämmelsen innehålla en klart angiven beskrivning av det straffbara agerandet från gärningsmannens sida. Detta skulle kunna ske genom följande formulering. *”Det samma gäller om genomförandet består i att någon förmår en person, som inte deltar frivilligt, att utföra handlingen på sig själv eller på någon annan.”*

Försvårande omständighet vid sexualbrott mot barn

Tingsrätten har ingen erinran mot förslaget i avsnitt 5.7, vilket innebär att det vid bedömningen av om ett sexualbrott är att rubricera som grovt eller inte ska beaktas särskilt om brottet har riktats mot ett barn, som fyllt femton år men inte arton år.

Synnerligen grova brott

Kommittén rekommenderar i avsnitt 5.8 en skärpt syn på de allvarligaste brotten genom införande av regler om synnerligen grova brott. Tingsrätten har ingen erinran mot detta förslag. Det skulle dock vara av värde att undersöka vilka konsekvenser införandet av en sådan gradindelning haft gällande exempelvis misshandelsbrottet.

Oaktsamhet

Kommittén föreslår i avsnitt 5.9 att det införs en möjlighet att döma för sexuell övergrepp och sexuell kränkning som har begåtts av grov oaktsamhet. Tingsrätten ställer sig positiv till detta förslag. Om tanken är att oaktsamheten ska rikta sig mot omständigheten att övriga deltagare inte deltar frivilligt bör detta framgå av lagtexten. Om en straffbestämmelse som bygger på bristande uttryckt frivillighet inte införs måste det enligt tingsrättens mening göras nya överväganden vid införandet av ett oaktsamhetsbrott. Det måste noga utredas vilka former och grader av oaktsamhet som ska straffbeläggas för att säkerställa att bestämmelsen är rättssäker och förutsägbar. En sådan utredning bör också undersöka om andra brottsbeteckningar, exempelvis oaktsam sexuell handling eller vållande till sexuell kränkning, kan komma ifråga då det rent språkligt inte är oproblemiskt att hävda att ett övergrepp begåtts genom oaktsamhet. Ordet övergrepp förutsätter i viss mån ett medvetet handlande.

Målsägandebitråde

Tingsrätten är positiv till att det ställs högre krav på de målsägandebiträden som förordnas i exempelvis sexualbrottmål. Att genomföra en prövning av lämpligheten för varje aktuellt uppdrag är dock problematiskt. Underlaget för en sådan prövning är ofta relativt begränsat och i avsaknad av riktlinjer för hur en sådan prövning ska gå till föreligger en viss risk för godtycklighet. Ett alternativ är att regeringen ger Sveriges advokatsamfund i uppdrag att pröva advokaters och biträdande juristers lämplighet som målsägandebiträden. Tingsrätten tillstyrker förslaget att substitution av målsägandebitråde ska kräva rättens tillstånd.

Förslagets konsekvenser

Som kommittén påpekat kommer en ändring av sexualbrottslagstiftningen sannolikt att leda till en ökning av anmälningar och lagföringar vilket i sin tur medför avsevärt ökade kostnader för rättsväsendet.

I handläggningen av detta ärende har deltagit lagmannen Eva Wendel Rosberg, rådmännen Karin Mårtensson Telde och Lars Olsson samt tingsnotarierna Sofie Alkeberg och Anders Nordenskjöld, de båda sistnämnda referenter.

Eva Wendel Rosberg

Anders Nordenskjöld